

[Strona Główna](#) > ... > [Sprawy Rodzinne I Dziedziczenie](#) > [Własność W małżeństwie I związkach Partnerskich](#) > [Małżeńskie Ustroje Majątkowe](#) > [France](#)

Małżeńskie ustroje majątkowe

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Czy w tym państwie członkowskim obowiązuje ustawy małżeński ustrój majątkowy? Jaka jest jego treść?

Małżeński ustrój majątkowy oznacza zbiór przepisów, których celem jest uregulowanie stosunków majątkowych między małżonkami i względem osób trzecich. Obejmuje mające zastosowanie do małżonków przepisy regulujące uprawnienia i własność majątku w trakcie obowiązywania ustroju i po jego rozwiązaniu, które następuje wskutek śmierci lub rozwodu.

Jeżeli małżonkowie nie wybrali ustroju małżeńskiego w umowie majątkowej małżeńskiej, podlegają oni ustawowemu ustrojowi wspólności dorobku (*communauté réduite aux acquêts*) określonego w art. 1401 i nast. kodeksu cywilnego.

W ramach tej wspólności ustawowej rozróżnia się trzy masy majątkowe: majątek osobisty każdego z małżonków oraz majątek wspólny małżonków.

Majątek osobisty małżonka obejmuje cały majątek należący do małżonka przed zawarciem związku małżeńskiego oraz majątek nabyty w trakcie trwania małżeństwa w drodze spadku, darowizny lub zapisu (art. 1405 kodeksu cywilnego). Do majątku osobistego należą też niektóre przedmioty majątkowe o charakterze osobistym (takie jak odzież, odszkodowania za uszczerbek na zdrowiu lub zadośćuczynienia itd.) określone w art. 1404 kodeksu cywilnego. Majątek osobisty obejmuje również przynależności lub przedmioty majątkowe nabyte w zamian za przedmiot należący do majątku osobistego (art. 1406 i 1407 kodeksu cywilnego).

W skład majątku wspólnego wchodzi natomiast przedmioty majątkowe nabyte w trakcie trwania małżeństwa wspólnie lub osobno przez małżonków, w tym dochody i wynagrodzenie uzyskane przez małżonków. Obowiązuje również domniemanie przynależności do majątku wspólnego, o którym mowa w art. 1402 kodeksu cywilnego i zgodnie z którym w skład majątku wspólnego wchodzi wszystkie przedmioty majątkowe, co do których nie można udowodnić, że należą do majątku osobistego.

Co do zasady każde z małżonków ma prawo samodzielnie zarządzać i rozporządzać majątkiem wspólnym (art. 1421 kodeksu cywilnego). W przypadku czynności przekraczających zwykły zarząd, np. nieodpłatnego przekazania nieruchomości, majątku przedsiębiorstwa, udziałów niezbywalnych itd., ich zbycia lub ustanowienia na nich praw rzeczowych, wymagana jest jednak zgoda obojga małżonków (art. 1422 i 1424 kodeksu cywilnego).

2 Jak małżonkowie mogą zorganizować swoje stosunki majątkowe? Jakie są w tym przypadku wymogi formalne?

Jeżeli chodzi o prawo materialne, obowiązuje zasada swobody zawierania umów małżeńskich majątkowych. W art. 1387 kodeksu cywilnego przewidziano bowiem że „przepisy regulują małżeński ustrój majątkowy wyłącznie w braku szczególnych ustaleń dokonywanych swobodnie między małżonkami, o ile ustalenia te nie naruszają zasad współżycia społecznego i nie stoją w sprzeczności z następującymi przepisami”.

Małżonkowie mogą zatem swobodnie wybrać majątkowy ustrój małżeński, o ile będą przestrzegać obowiązkowych założeń ustroju podstawowego (*régime primaire*), o którym mowa w art. 212 i nast. kodeksu cywilnego.

W kodeksie cywilnym określono kilka rodzajów ustrojów umownych: umowna wspólność majątkowa (np. ustrój ogólnej wspólności majątkowej, o którym mowa w art. 1526 kodeksu cywilnego), rozdzielność majątkowa (art. 1536 i nast. kodeksu cywilnego) i rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków (art. 1569 i nast. kodeksu cywilnego).

Jeżeli chodzi o przepisy formalne, umowę małżeńską majątkową należy zawrzeć – pod rygorem nieważności – w formie aktu notarialnego przed zawarciem małżeństwa (art. 1394 i 1395 kodeksu cywilnego). Umowę taką można zmieniać zgodnie z tymi samymi przepisami formalnymi w drodze aktu notarialnego na zasadach przewidzianych w art. 1397 kodeksu cywilnego. Od chwili wejścia w życie ustawy nr 2019-222 z dnia 23 marca 2019 r. o programowaniu na lata 2018–2022 i o reformie wymiaru sprawiedliwości możliwa jest zmiana małżeńskiego ustroju majątkowego bez oczekiwania na upływanie okresu dwóch lat i nie wymaga się już zasadniczo zatwierdzenia zmiany ustroju przez sąd (chyba że wierzyciele lub pełnoletnie dzieci małżonków wniosą sprzeciw).

3 Czy istnieją ograniczenia swobody organizowania małżeńskich stosunków majątkowych?

Zakres stosowania zasady swobody zawierania umów małżeńskich majątkowych ograniczają obowiązkowe założenia ustroju podstawowego, które mają zastosowanie do wszystkich ustrojów bez wyjątku.

Założenia te określono w art. 212 i nast. kodeksu cywilnego. Obejmują one w szczególności przepisy zapewniające ochronę mieszkania rodziny (art. 215 akapit trzeci kodeksu cywilnego), przepisy ustanawiające obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny (art. 214 kodeksu cywilnego) oraz przepisy dotyczące solidarnego wywiązywania się z zobowiązań zaciągniętych w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny (art. 220 kodeksu cywilnego).

4 Jakie są skutki prawne rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa dla majątku małżeńskiego?

W razie rozwodu, separacji sądowej lub unieważnienia małżeństwa małżeński ustrój majątkowy podlega rozwiązaniu i zniesieniu.

Zniesienie małżeńskiego ustroju majątkowego odbywa się przed notariuszem oraz polega na określeniu przedmiotów majątkowych i zobowiązań do podziału między małżonków oraz ustaleniu ich wartości.

Jeżeli do podziału nie ma żadnej nieruchomości, udział notariusza nie jest jednak wymagany.

Przesłanki rozwiązania wspólności majątkowej określono w art. 1441 kodeksu cywilnego; obejmują one zgon jednego z małżonków, stwierdzenie zaginięcia jednego z małżonków, rozwód, separację, ustanowienie rozdzielności majątkowej (*séparation de biens*) oraz zmianę małżeńskiego ustroju majątkowego.

Jeżeli chodzi o dzień, w którym rozwód staje się skuteczny, to w przypadku rozwodu za porozumieniem stron małżeństwo ustaje w dniu wejścia w życie umowy rozwodowej w formie dokumentu prywatnego kontrasygnowanego przez adwokatów. W przypadku rozwodu sądowego małżeństwo ustaje z chwilą uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód.

5 Jakie są skutki śmierci jednego z małżonków dla ich małżeńskiego ustroju majątkowego?

Zgon jednego z małżonków powoduje rozwiązanie małżeńskiego ustroju majątkowego. Małżeński ustrój majątkowy zostaje rozwiązany w dniu śmierci małżonka zarówno w stosunkach między małżonkami, jak i wobec osób trzecich. Jeżeli chodzi o małżonków, których majątek podlega ustawowej wspólności majątkowej, w art. 1441 kodeksu cywilnego przewidziano, że wspólność ta ustaje w razie śmierci jednego z małżonków.

W przypadku śmierci osoby pozostającej w związku małżeńskim likwidacji ulegają zatem dwie masy majątkowe: masa majątkowa podlegająca małżeńskiemu ustrojowi majątkowemu, a następnie masa spadkowa.

Zgodnie z art. 763 kodeksu cywilnego jeżeli małżonek pozostający przy życiu zajmuje mieszkanie należące do obojga małżonków lub wchodzące w całości w skład masy spadkowej i stanowi ono jego główne miejsce zamieszkania, ma on prawo do nieodpłatnego korzystania z tego mieszkania przez jeden rok. Jest to bowiem skutek małżeństwa.

6 Który urząd jest uprawniony do podejmowania decyzji w kwestiach związanych z małżeńskim ustrojem majątkowym?

Organem właściwym w kwestiach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych jest sędzia ds. rodzinnych (ustawa nr 2009-506 z dnia 12 maja 2009 r. o uproszczeniu przepisów, dekret nr 2009-1591 z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie postępowania przed sędzią ds. rodzinnych w przedmiocie małżeńskich ustrojów majątkowych i współwłasności, okólnik CIV/10/10 z dnia 16 czerwca 2010 r. w sprawie właściwości sędziego ds. rodzinnych w kwestiach dotyczących likwidacji majątku).

W przypadku rozwodu za porozumieniem stron w trybie pozasądowym małżonkowie zawierają umowę w formie dokumentu prywatnego kontrasygnowanego przez adwokatów, którego oryginał zostaje złożony u notariusza (art. 229-1 kodeksu cywilnego). W przypadku rozwodu za porozumieniem stron rozwiązanie małżeńskiego ustroju majątkowego następuje z chwilą rozwodu. Umowa musi obowiązkowo zawierać opis sposobu zniesienia małżeńskiego ustroju majątkowego, który w przypadku likwidacji przedmiotów majątkowych wpisanych do księgi wieczystej (w szczególności nieruchomości) musi zostać sporządzony w formie aktu notarialnego (art. 229-3 kodeksu cywilnego). W takim postępowaniu uczestniczy zatem dwoje adwokatów i notariusz.

Co do zasady notariusz uczestniczy w rozwiązaniu małżeńskiego ustroju majątkowego zawsze wtedy, gdy likwidacja obejmuje przedmioty majątkowe wpisane do księgi wieczystej.

Udział sędziego jest możliwy wyłącznie w sprawach spornych lub w braku porozumienia.

7 Jaki wpływ ma małżeński ustrój majątkowy na stosunki prawne między małżonkiem a osobą trzecią?

W art. 220 kodeksu cywilnego dotyczącym ustroju podstawowego, który ma zastosowanie do każdego małżeńskiego ustroju majątkowego, uregulowano stosunki między małżonkami a osobami trzecimi. W artykule tym ustanowiono zasadę solidarnego wywiązywania się przez małżonków z zobowiązań zaciągniętych w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny: „Każde z małżonków może samodzielnie zawierać umowy, których celem jest utrzymanie gospodarstwa domowego lub zapewnienie dzieciom wykształcenia, przy czym wszelkie zobowiązania z tytułu takich umów zawartych przez jednego z małżonków ciążyą solidarnie również na drugim z małżonków. Wspomniana zasada solidarności nie ma jednak zastosowania do wydatków rażąco nadmiernych, biorąc pod uwagę standard prowadzenia gospodarstwa domowego, racjonalność lub nieracjonalność transakcji bądź dobrą lub złą wiarę osoby trzeciej, z którą małżonek zawarł umowę. Nie ma również zastosowania wówczas, gdy umowę zawarto wbrew woli drugiego małżonka, jest ona umową kupna na warunkach odroczonej płatności lub dotyczy pożyczki, chyba że taka pożyczka dotyczy niskich kwot niezbędnych do zaspokojenia bieżących potrzeb życia codziennego i że łączna kwota takich pożyczek, jeżeli zaciągnięto ich wiele, nie jest rażąco nadmierna w świetle standardu prowadzenia gospodarstwa domowego”.

W ramach ustawowej wspólności majątkowej wierzyciele mogą zasadniczo dochodzić zaspokojenia roszczeń wobec małżonków z ich majątku wspólnego zgodnie z art. 1413 kodeksu cywilnego.

Zgodnie z art. 220 kodeksu cywilnego (art. 1414 kodeksu cywilnego) roszczenia wierzycieli małżonka można jednak zaspokoić z dochodów i wynagrodzenia drugiego z małżonków wyłącznie wówczas, gdy odnośne zobowiązanie zaciągnięto na potrzeby utrzymania gospodarstwa domowego lub kształcenia dzieci.

Jeżeli jedno z małżonków samodzielnie ustanowiło zabezpieczenie lub zaciągnęło pożyczkę, roszczeń z tego tytułu również nie można zaspokoić z majątku wspólnego. Wówczas obciąża się wyłącznie majątek osobisty i przychody małżonka, który zawarł przedmiotową umowę, chyba że drugie z małżonków wyraźnie udzieliło na to

zgody (art. 1415 kodeksu cywilnego).

8 Krótki opis procedur podziału majątku i ustania stosunków majątkowych w tym państwie członkowskim

Aby rozwiązać majątkowy ustrój małżeński, należy wyodrębnić poszczególne masy majątkowe (majątek osobisty i majątek wspólny, wyrównania i wierzytelności między małżonkami, aktywa i zobowiązania). Następnie dokonuje się podziału mas majątkowych (jeżeli istnieją masy majątkowe do podziału), aby podzielić majątek i aktywa między małżonków.

W przypadku ustawowego ustroju wspólności dorobku majątek wspólny co do zasady dzieli się po połowie między małżonków. Strony mogą jednak ustalić warunki innego, nierównego podziału w umowie majątkowej małżeńskiej.

Podział majątku wspólnego może odbyć się w trybie pozasądowym lub sądowym. W trybie pozasądowym małżonkowie zawierają umowę o podział. Jeżeli dotyczy ona przedmiotów majątkowych wpisanych do księgi wieczystej, umowę sporządza się w formie aktu notarialnego. Jeżeli strony nie dojdą do porozumienia w sprawie likwidacji lub podziału majątku, podział taki przeprowadza sąd. Sędzia rozpoznaje wówczas wnioski o utrzymanie współwłasności określonych przedmiotów majątkowych lub o przyznanie ich jednemu z małżonków (art. 831 kodeksu cywilnego).

Bez względu na to, czy podział odbywa się w trybie pozasądowym, czy też w trybie sądowym, postępowanie kończy się podziałem majątku na części zgodnie z zasadą równości podziału, tj. równości części pod względem wartości. W ten sposób każdy współwłaściciel otrzymuje majątek o wartości równej jego udziałowi we współwłasności. Jeżeli struktura masy majątkowej nie pozwala na podział majątku na części o równej wartości, różnice w ich wartościach wyrównuje się w drodze spłaty. Ponadto niektóre przedmioty majątkowe wchodzące w skład części jednego ze współwłaścicieli mogą zostać przyznane na zasadzie preferencyjnej.

Podział wywołuje skutki deklaratoryjne. Oznacza to, że na zasadzie fikcji prawnej przedmioty majątkowe wchodzące w skład poszczególnych części traktuje się tak, jak gdyby zawsze stanowiły własność odnośnego małżonka, a pozostałe przedmioty wchodzące w skład podlegającego podziałowi majątku – tak, jak gdyby nigdy nie stanowiły własności tego małżonka.

9 Jakie są procedury rejestracji nieruchomości i jakie dokumenty lub informacje są zwykle wymagane?

W przypadku podziału majątku w trybie pozasądowym, w skład którego wchodzi przedmioty majątkowe wpisane do ksiąg wieczystych (tj. nieruchomości), dokument potwierdzający likwidację i podział majątku należy obowiązkowo sporządzić w formie aktu notarialnego.

W art. 710-1 kodeksu cywilnego przewidziano bowiem, że „w celu dopełnienia formalności wieczystoksięgowych wszelkie czynności lub prawa muszą wynikać z aktu notarialnego otrzymanego przez notariusza prowadzącego działalność we Francji, orzeczenia sądu lub dokumentu urzędowego wydanego przez organ administracji”.

Małżonkowie mają w takim wypadku obowiązek pokryć opłatę za podział w wysokości 2,5% wartości netto podlegającego podziałowi majątku oraz koszty i wynagrodzenie notariusza.

Ostatnia aktualizacja: 10/03/2022

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.